

BÖLÜM 7

ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABINDAKİ DEĞERLENDİRME SORULARININ YENİLENMİŞ BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

Turan KAÇAR¹

GİRİŞ

Taksonomi Yunanca bir sözcük olup “taksis” (düzenleme) ve “nomos” (yasa) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. Taksonomi sözcüğü Yunancada kısaca yasaların düzenlenmesi ve sınıflandırılması anlamlarına gelmektedir. Taksonomi sözcüğü dilimizde ise genel olarak sınıflandırılma anlamına gelmektedir. Nitekim Sönmez (20007) taksonomi sözcüğünü “varlıkların basitten karmaşığa ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı olarak sınıflandırılması” biçiminde tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde (2020) ise taksonomi sözcüğü “Hayvan bilimi, sınıflandırılma ve bu sınıflandırılmada kullanılan kurallar bütünü” şeklinde açıklanmaktadır. Bu bağlamda Bloom Taksonomisi ise 1956’da Bloom ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve öğretim programlarında sıklıkla kullanılan önemli bir veri toplama aracıdır.

Bu doğrultuda Özdemir, Altıok ve Bakı’ye (2015) göre Bloom ve arkadaşlarının geliştirdiği bilişsel alan taksonomisi en yalın şekilde öğrenilmesi öngörülen bilgi ve olgulardan, en karmaşık şekilde öğrenilmesi hedeflenen üst düzey öğrenmelere kadar, hedef veya kazanımların aşamalı bir şekilde birbiri üzerine inşa edilmesi biçiminde hazırlanmıştır. Çakmak, Kaçar ve Arıkan’a (2018) göre Bloom ve arkadaşları 1956 tarihinde eğitimin bilişsel süreç boyutlarını inceleyen bir taksonomi hazırlamış ve bu taksonomi hem ülkemizde hem de dünyada hazırlanan çeşitli öğretim programı çalışmalarında mühim bir veri toplama aracı olarak kullanılmış ve daha sonra 2001 tarihinde Anderson ve arkadaşları (2018) Bloom Taksonomisini gözden geçirerek yenilemiştir. Bu açıklamalardan hareketle Amer’e (2006) göre: 1956’da yayımlanan Orijinal Bloom Taksonomisindeki bilişsel süreç basamaklarının basitten karmaşığa doğru bir biçimde tek boyutlu olarak sınıflandırılması, üst basamaklarda yer alan bir hedefin gerçekleştirilebilmesi için ilk olarak alt basamaklardaki hedeflerin gerçekleştirilmesi gerekliliğinin katı bir

¹ Dr. Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, kacarturan21@gmail.com,

değerlendirme sorularının tamamı (177 soru) Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin olgusal bilgi boyutunda yer alırken hazırlanan sorular en çok hatırlama (110) en az ise anlama (67) bilişsel süreç boyutundadır. Tüm ünitelerin değerlendirme sorularında uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma bilişsel süreç boyutundaki sorulara ise hiç yer verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler dile getirilmiştir:

- Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki ölçme-değerlendirme bölümlerinde yer alan değerlendirme sorularında doğru/yanlış tipi sorulara yer verilmelidir.
- Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki ölçme-değerlendirme bölümlerinde yer alan değerlendirme sorularında Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin bilişsel süreç boyutlarından olan; uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma basamaklarına uygun soruların hazırlanması gerekir.
- Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki ölçme-değerlendirme bölümlerinde yer alan değerlendirme sorularında Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin bilgi boyutlarından olan kavramsal, işlemsel ve üstbilişsel boyutlara uygun soruların hazırlanması gerekir.

KAYNAKLAR

- Amer, A. (2006). Reflections on Bloom's renewed taxonomy. *Electronic Journal of Research in Education Psychology*, 8(4), 214-230.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J. ve Wittrock, M. C. (Eds.) (2018). *Öğrenme öğretimi ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama - Bloom'un eğitimin hedefleri ile ilgili sınıflamasının güncelleştirilmiş biçimi* (3. baskı). (Çev: D. A. Özçelik). Ankara: Pegem Akademi.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 31(142), 3-14.
- Candeğer, Ü. (2016). Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ölçme ve değerlendirme sorularının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 5(15), 391-405
- Çakmak, Z., Kaçar, T. ve Arıkan, İ. (2018). Beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomi boyutlarına göre analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 72, 145-156. doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASS7787>
- Çalışkan, H. ve Yıldız, M. (2008). 1998 ve 2004 Programlarına göre hazırlanan ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 75-88.
- Çalışkan, H. (2011). Öğretmenlerin hazırladığı sosyal bilgiler dersi sınav sorularının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(160), 120-131.
- Demir, P., Köçer, M. ve Atalınış, E. H. (2016). Yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından ulusal sınavlarda sorulan sosyal bilgiler soruları. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 299-314. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11190>
- Geçit, Y. ve Yazar, S. (2010). 9. sınıf coğrafya ders kitabındaki sorular ile çeşitli coğrafya sınav sorularının Bloom taksonomisine göre analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 154-167.

- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports&Science Education*, 2(1), 8-26.
- İlhan, A. (2019). Preparing questions using the cognitive process dimension of the renewed Bloom's taxonomy in geography teaching. In Turhan Çetin, Ergin Hamzaoğlu, Yurdal Dikmenli & Bahadır Kılcan (Eds.). *New Horizons in Educational Sciences* (pp. 13-22). Lithuanian: SRA Academic Publishing.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2th edition). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (2.baskı). (Çev. Ed. S. Akbaba Altun & A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Oran, M. ve Karalı, M. A. (2019). Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirme sorularının Bloom taksonomisinde bilişsel alan basamaklarına göre incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 88- 104.
- Özdemir, M. S., Altiok, S. ve Baki, N. (2015). Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 363-375.
- Özkaral, T. C. (2019, Ekim). *7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan soruların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi* [Öz]. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresinde sunulan bildiri, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şanlı, C. ve Pınar, A. (2017). Sosyal bilgiler dersi sınav sorularının yenilenen Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 949-959.
- Şenses, A. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki soruların kapsam geçerlik ve Bloom taksonomisi'ne göre analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Tutkun, Ö. F. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.
- Tutkun, Ö. F., Demirtaş, Z., Arslan, S. ve Gür Erdoğan, D. (2015). Revize Bloom taksonomisinin genel yapısı: Gereksinimler ve değişiklikler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3(32), 57-62.
- Türk Dil Kurumu, (2018). Güncel Türkçe Sözlüğü. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&karama= ts&guid=TDK.GT5b49e1269d6.84417505
- Uymaz, M. ve Çalışkan, H. (2018). Öğretmen yapımı sosyal bilgiler dersi sınav sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 331-346. doi: 10.24106/kefdergi.2637
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.